

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 658.012.32

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ

Богданова Т.Г.

Київський національний лінгвістичний університет

Обґрунтовано тенденції розвитку освітнього простору у напрямку переорієнтації основного фокуса іншомовного навчання з особистості викладача на особистість учня із застосуванням відповідного вибору методичного інструментарію. Сформовано теоретико-методичні засади комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям: умови, принципи, технологію застосування. Виділено основні прийоми та засоби, що дозволяють підвищити мовленнєвий рівень студентів-іноземців.

Ключові слова: комунікація, іноземний студент, англійська мова.

Постановка проблеми. Освітній простір – це частина соціального простору як метасистеми. В контексті теорії соціального простору П. Бурдьє, освітній простір розглядається як нелінійний, що має потенційні можливості до відкритості за рахунок збагачення соціальних відносин, зокрема через розвиток міжнародних освітніх програм, поширення дистанційного навчання й освітніх інтернет-мереж для всіх різноманітних учасників освітнього процесу [2].

Основна функція мови – це комунікація. Комунікативний підхід до вивчення іноземної мови реалізує дану функцію мови, в першу чергу, уміння правильно використовувати слова, речення у відповідних реальних комунікативних ситуаціях

Актуальність проблеми дослідження. Сьогодні в освітньому процесі відбувається комплексна переорієнтація на особистість учня, на його інтереси, потреби і можливості, а також на вибір методів, способів, форм і технологій навчання, які відповідають індивідуальним особливостям учня.

Використання мови у реальній комунікативній ситуації породило в рамках комунікативного підходу такі тенденції у викладанні іноземної мови:

- 1) комунікативна спрямованість усіх видів навчання;
- 2) головним у процесі навчання є не викладач, а студент;
- 3) зацікавлення студентів процесом навчання відповідно до їхніх інтересів, здібностей і потреб;
- 4) навчально-методичні матеріали подаються за ситуативно-тематичним чи функціональним принципом;
- 5) основними видами роботи студентів є: парна робота (діалог), групова робота (полілог);
- 6) комунікативний підхід до вивчення мови породив нетрадиційне відношення до помилки [9].

Відповідно, характерним є повна переорієнтація основного фокуса всього процесу іншомовного навчання з особистості викладача на особистість учня і здійснення відповідного вибору методичного інструментарію.

Комунікативний підхід включає вивчення прагматичних аспектів комунікації, співвідношення мовних одиниць з діяльністю людини,

вивчення стратегій і тактик комунікантів, що дозволяє навчити студентів моделювати мовленнєві взаємодії, розуміти інтенції комунікантів, використовувати мову як засіб соціальної дії і взаємодії в умовах конкретних ситуацій спілкування [3]. Відповідно, застосування комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розгляд навчання іноземної мови як навчання комунікативної діяльності, що характеризується дослідженням пізнавальної діяльності суб'єктів навчання, а також проблем формування системи знань учнів здійснено у роботах Бім Є., Пасова І. та ін. дослідників [1; 6; 7; 4]. У працях Рідкозубової С.О. обґрунтоване твердження про підвищення ефективності формування професійних комунікативних умінь іноземних студентів при впровадженні педагогічної технології за такими етапами: мотиваційно-стимулювальний (стимулювання позитивної мотивації), когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-коригувальний [8]. Дослідження Тарнопольського Б. присвячені методиці викладання англійської мови, зокрема, і застосуванню комунікативного підходу [9]. Проте питання використання комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям залишається недостатньо розробленим.

Метою статті є теоретичне обґрунтування гіпотези щодо підвищення мовленнєвого рівня студентів-іноземців за застосування комунікативного підходу у викладанні англійської мови.

Об'єкт дослідження – теоретико-методичні засади комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям.

Предмет дослідження – процеси реалізації комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям.

Завдання дослідження:

- визначення особливостей та видів комунікативного підходу;
- формування умов застосування комунікативного підходу;
- виділення основних складових комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям.

Методи: аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняльний та системний підходи.

Виклад основного матеріалу. Як багаторівневий процес, комунікація формує культуру спілкування, що включає психологічні особливості людини, особливості міркування та соціальні установки (зацікавленість процесом спілкування, мотивація).

Комунікативний метод вивчення іноземної мови застосовується як для групових, так і індивідуальних занять зі студентами.

К. Джонсон виділяє два комунікативних підходи до вивчення іноземної мови:

1) досконала організація навчальної програми (визначає, що саме вивчати за комунікативним принципом);

2) методологія (як і за допомогою яких методів зробити навчання мови більш доступним) [5].

Базові стратегії навчання іноземної мови на основі комунікативного підходу:

- активний обмін у системі «викладач-студент»;
- активізація іншомовного сприймання;
- контекстуалізація мовного матеріалу, який реалізується через різні технології (рольові ігри, презентації та ін.);
- інтеграція мовних навичок у вивчення професійної лексики;
- розширення самостійності (автономне навчання);
- аналіз соціуму, де відбувається навчання.

Комунікативна організація навчального процесу передбачає три основні умови:

- спрямованість навчання студента не на здобуття мовних знань, а на вироблення навичок (граматичних, лексичних, фонетичних, мовленнєвих умінь);
- реалізація принципу комунікативної організації, передбачає комунікативний характер вправ, що використовуються в навчальному процесі для вироблення навичок і мовленнєвих умінь. (принцип ситуативного мовленнєвого спілкування);
- формування у студентів спонукально-мотиваційної фази діяльності – створення потреби в іншомовному мовленнєвому спілкуванні [9].

Комунікативний підхід є орієнтованим на вивчення мови через спілкування. В ньому поєднуються: використання рідної мови студентів для розкриття значення навчального матеріалу, сприйняття мови в процесі навчання як засобу спілкування, розвиток усного мовлення при вивченні іноземної мови, вивчення граматики в мовних моделях, що сприяють кращому засвоєнню мови.

Комунікативний метод базується на таких загально-дидактичних і методичних принципах:

- а) принцип мовленнєво-мисленнєвої активності – передбачає, що будь-який мовленнєвий матеріал (фраза, текст) активно використовується носіями мови в процесі спілкування;
- б) принцип індивідуалізації – головний засіб створення мотивації при оволодінні мовою;
- в) принцип функціональності – відповідно до цього принципу визначаються функції говоріння, читання, аудіювання і письма як засобу спілкування;
- г) принцип ситуативності – передбачає визнання ситуації як базової одиниці організації процесу навчання іншомовного спілкування;

д) принцип новизни – забезпечує підтримку інтересу до оволодіння іноземною мовою, формування мовленнєвих навичок, розвитку продуктивності й динамічності мовленнєвих умінь [6].

Під час вивчення лексичного аспекту чужої мови в лінгво-дидактиці виділяють два основні етапи:

1) орієнтувально-підготовчий – етап, що включає добір, організацію і презентацію нового лексичного матеріалу;

2) етап тренування і здобуття лексичних мовленнєвих навичок, який передбачає роботу над закріпленням та активізацією лексичних одиниць у різних видах мовленнєвої діяльності.

У презентації нового лексичного матеріалу на початковому рівні важливим виявляється використання наочного матеріалу. Зокрема, в аспекті наочності прийнято виділяти три основні типи:

- предметну наочність, що реалізується через безпосередній показ предмета та називання закріпленої за ним лексеми;
- зображальну наочність, що реалізується через демонстрування малюнків, схем, відеоматеріалів, які дозволяють сприйняти певний лексичний матеріал;
- моторну наочність, яка реалізується через опис дій і рухів з їх демонстрацією [5].

Вони взаємодоповнюють один одного та дозволяють створити комплексний підхід до репрезентації лексики на початковому етапі.

Застосування комунікативного підходу включає опрацювання комунікативних формул. Це дозволяє досягти високого рівня сполучуваності і створити загальний комунікативний комплекс. Відповідно, навіть за мінімального лексичного матеріалу, проте високо функціонального, у студента буде можливість активно використовувати його в мовленнєвих ситуаціях. Вивчення іноземної мови за допомогою комунікативного підходу надає студентам-іноземцям можливість користуватися нею у конкретних ситуаціях, з конкретною практичною метою. Розвиток мовлення здійснюється за допомогою комунікатив, що є сукупністю прийомів, покликаних навчити ефективного спілкування в мовному середовищі. Одним з основних його прийомів є імітація ситуацій з реального життя, покликаних стимулювати учнів до активного говоріння.

На відміну від класичних методів, основу яких становить повторення і запам'ятовування, на заняттях, що проводяться за комунікативною методикою хід уроку залежить від самих учнів – їх відповідей, реакції і т.п. Звичайно ж, більшу частину занять займає розмовна мова, хоча читання і письмо вивчаються теж. Викладачі, в основному, не говорять, а слухають і спрямовують хід заняття.

Засвоєння англійської мови здійснюється за допомогою аутентичних матеріалів (оригінальних текстів, аудіо-записів, відеофільмів), які є нормативними з точки зору мовного оформлення та містять лінгвокраїнознавчу інформацію та показують функціонування мови в її рідному середовищі, мовну поведінку носіїв мови в різних ситуаціях спілкування, розкривають особливості поведінки, пов'язані з народними традиціями, соціальною структурою суспільства, етнічною належністю.

Комунікативна методика спрямована саме на практику спілкування. Комунікативне направлення навчання англійській мові потребує всіх компонентів навчального процесу. Найбільш повноцінно цей метод реалізується в тому випадку, коли викладач використовує нетрадиційні методи комунікативного спілкування. Досить цікавими є методи, що стимулюють активну розумову діяльність і спонукають студента висловлювати свої думки англійською мовою. Одним з таких прийомів в методах комунікативного спілкування є комунікативне завдання.

В комунікативних завданнях можуть бути використані постійні персонажі: герої книг, автор, читач, популярні персонажі кіно, театру, репортер, журналіст та ін. Їх мовна поведінка визначається їх професією, характером, життям.

Сукупність прийомів, направлених на ефективне навчання спілкуванню в мовному середовищі, становить комунікативну методику. Імітація ситуацій з реального життя, покликаних стимулювати студентів до активного говоріння, є одним з основних її прийомів [10].

Комунікативна методика може бути інтегрована з деякими традиційними елементами викладання англійської мови. Ця методика передбачає максимальне заглиблення студента в мовний процес, що досягається за допомогою зведення апеляції студента в рідній мові до мінімуму. Основною метою цієї методики є навчити студента спочатку вільно розмовляти англійською мовою, а потім думати нею. Важливо і те, що механічні репродуктивні вправи також відсутні; замість них з'являються ігрові ситуації, робота з партнером, завдання спрямовані на пошуки помилок, порівняння та співставлення, що підключають не тільки пам'ять, але і логіку, вміння мислити аналітично та творчо.

Такий комплекс допоможе створити англomовне середовище, в якому повинні «функціонувати» студенти: спілкуватись, читати, брати участь в рольових іграх, висловлювати свої думки, робити висновки. Такий метод орієнтований на розвиток не тільки мовних знань, але

й також на креативність та загальний кругозір студента.

Висновки. Основним принципом комунікативно-орієнтованого навчання є мовна діяльність. Люди повинні навчитись вирішувати реальні та нереальні завдання спільної діяльності за допомогою іноземної мови. Цей підхід представляє собою реалізацію такого способу навчання, при якому здійснюється систематизоване, співвідносне та упорядковане навчання англійської мови як засобу спілкування в умовах модульованої мовної діяльності на заняттях. Комунікативний підхід до навчання іноземних мов дає можливість викладачу навчити студентів-іноземців моделювати мовленнєві взаємодії, використовувати мову як засіб соціальної дії і взаємодії в умовах конкретних ситуацій спілкування.

Існує два комунікативних підходи до вивчення іноземної мови: досконала організація навчальної програми, методологія. Основними принципами комунікативного підходу є принцип мовленнєво-мисленнєвої активності, принцип індивідуалізації, принцип функціональності, принцип ситуативності.

Умовами застосування комунікативного підходу є:

– спрямованість навчання студентів-іноземців не на здобуття мовних знань, а на вироблення навичок (граматичних, лексичних, фонетичних, мовленнєвих умінь);

– реалізація принципу комунікативної організації, передбачає комунікативний характер вправ, що використовуються в навчальному процесі для вироблення навичок і мовленнєвих умінь. (принцип ситуативного мовленнєвого спілкування);

– формування у студентів-іноземців спонукально-мотиваційної фази діяльності – створення потреби в іншомовному мовленнєвому спілкуванні.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Подальше опрацювання комунікативного підходу у викладанні англійської мови студентам-іноземцям полягає у формуванні системи засобів та інструментів підвищення ефективності його застосування у розвитку мовленнєвої діяльності.

Список літератури:

1. Бим И.Л. Модернизация структуры и содержания школьного языкового образования (ИЯ) / И.Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2005. – № 8.
2. Бурдые П. Социология социального пространства: пер. с франц. / П. Бурдые / отв. ред. пер. Н.А. Шматко. – М.: Изд-во ин-та эксперимент. социологии; СПб.: Алетейя, 2007. – 288 с.
3. Долматова Н.С. Обучение иностранному языку средствами блочно-модульной технологии / Н.С. Долматова // Актуальные проблемы науки и агропромышленного комплекса в процессе европейской интеграции: сб. междунар. науч.-практ. конф (13-15 ноября 2013 г.). Ч 3: в 3 ч. – Пермь: ФГБОУ ВПО Пермская ГСХА, 2013. – С. 108-111.
4. Ковалева Ю.Ю. Концепция модульного обучения иностранному языку студентов вузов / Ю.Ю. Ковалева / Автореферат дис. доктора педагогических наук: 13.00.02. – Нижний Новгород, 2013. – 44 с.
5. Мацько Л.І. Мережевий навчально-методичний комплекс вивчення української мови як іноземної / Любова Мацько, Тамара Кудіна // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – «2 (22). – Електронне видання. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_2/11
6. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е.И. Пассов. – М., 1989. – 231 с.
7. Пассов Е.И. Урок иностранного языка / Е.И. Пассов, Н.Е. Кузовлева. – Феникс: Глосса-Пресс, 2010. – 640 с.
8. Рідкозубова С.О. Формування професійних комунікативних умінь іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів / С.О. Рідкозубова / Дисертація на здобуття ступеня к.пед.наук зі спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2015.
9. Тарнопольський Б. Методика викладання англійської мови / Б. Тарнопольський. – К.: Вища шк., 1993. – 167 с.
10. Хоменко О. Іншомовна підготовка як невід'ємний складник вищої освіти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства / О. Хоменко // Вища освіта України. – 2012. – № 2. – С. 55-61.

Богданова Т.Г.

Киевский национальный лингвистический университет

КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМ-ИНОСТРАНЦАМ

Аннотация

Исследованы тенденции развития образовательного пространства в направлении переориентации основного фокуса иноязычного обучения с личности преподавателя на личность ученика с применением соответствующего выбора методического инструментария. Сформированы теоретико-методические основы коммуникативного подхода в преподавании английского языка студентам-иностранцам: условия, принципы, технологии применения. Выделены основные приемы и средства, позволяющие повысить речевой уровень студентов-иностранцев.

Ключевые слова: коммуникация, иностранный студент, английский язык.

Bogdanova T.G.

Kyiv National Linguistic University

COMMUNICATIVE APPROACH IN TEACHING ENGLISH TO FOREIGN STUDENTS

Summary

The tendencies of development of educational space in the direction of the reorientation of the main focus of foreign language teaching from individual teacher to individual student with an appropriate choice of methodological tools are researched. Theoretical and methodological foundations of the communicative approach in teaching English to foreign students: the conditions, principles and technology of application are formed. The basic methods and means of improving the speech level of foreign students are determined.

Keywords: communication, foreign student, English.